

Täysistunto

Keskiviikko 21.10.2020 klo 14.00—16.36

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 165/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.04 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Värderade talman! Suomessa tupakkapolitiikan tavoitteena on tupakkatuotteiden käytön vähentäminen ja loppuminen vuoteen 2030 mennessä.

Vangeista yli 80 prosenttia tupakoi, mikä on huomattavasti korkeampi osuus kuin väestössä yleisesti. Tupakoinnilla on siksi negatiivisia vaikutuksia vangeista suuren osan terveydelle. Vangit ovat saaneet suljetuissa vankiloissa tupakoida vapaasti selleissään. Tupakansavun kulkeutumista sellaista muihin vankilan sisätiloihin ei ole mahdollista estää. Vankien tupakoinnista voi siten aiheutua terveyshaittoja tupakoivien vankien lisäksi myös tupakoimattomille vangeille, jotka joutuvat oleskelemaan savuisissa tiloissa. Sisätilojen tupakansavu aiheuttaa vastaavasti terveyshaittoja myös vankilahenkilökunnalle. Tätä voidaan pitää ongelmallisena henkilökunnan työturvallisuuden kannalta.

Värderade talman! Ett allmänt mål för tobaksrökningen är att rökningen i Finland ska minska, och upphöra helt och hållet före 2030. Det är alltså en sådan tobakspolitik vi eftersträvar i vårt land. Över 80 procent av fångarna röker, vilket är en betydligt högre siffra än bland befolkningen i allmänhet. Rökningen har således negativa effekter på hälsan hos en mycket stor del av fångarna.

Genom lagstiftningen ska det nu säkerställas att fångar och personal som inte röker inte längre utsätts för passiv rökning inne i fängelserna. Dessutom ska fångarna få mer stöd än för närvarande för att sluta röka under fängelsetiden.

Arvoisa puhemies! Lainsäädännöllä tulee turvata se, että tupakoimattomat vangit ja henkilökunta eivät enää altistu passiiviselle tupakoinnille vankilassa. Lisäksi vangeille tulee tarjota nykyistä enemmän tukea tupakoinnin lopettamiseen vankeusaikana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

Oikeusministeriössä on selvitetty vaihtoehtoja järjestää vangeille mahdollisuus tupakoida siten, ettei tupakoinnista aiheutuisi haittaa sivullisille. Selvityksen perusteella tupakointia ei enää voida järjestää vankien selleissä, koska tupakansavun kulkeutuminen muihin tiloihin ei ole mahdollista estää. Toiseksi tupakoinnin järjestäminen siten, että vangit pääsisivät vapaasti tupakoimaan muualle kuin selleihinsä, ei ole käytännössä mahdollista.

Tupakoinnin kieltämistä lievempinä vaihtoehtoina esitystä valmisteltaessa on arvioitu mahdollisuuksia järjestää tupakointi muutamia kertoja päivässä tai kerran päivässä ulkoilun yhteydessä. Esimerkiksi Virosta ja Tanskasta sekä Helsingin ja Vantaan vankiloista saatujen kokemusten perusteella nämä vaihtoehdot aiheuttaisivat kuitenkin tupakan salakuljetusta selleihin ja tupakointia siellä. Tästä aiheutuu järjestyshäiriöitä, sähkölaitteiden rikkomista, sähkökatkoja ja kohonnut tulipaloriski. Edelleen myös tupakoimattomat vangit ja henkilökunta voisivat altistua tupakansavulle, vaikkakin vähemmässä määrin kuin nykyisin.

Yllä mainittujen haittojen vuoksi esityksessä ehdotetaan tupakoinnin kieltämistä suljetuissa vankiloissa. Tupakoinnin kieltäminen puuttuu vankien itsemääräämisoikeuteen. Kielto on kuitenkin välttämätön tupakoimattomien henkilöiden terveyden suojelemiseksi ja vankilan järjestykseen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Muilla tupakoinnin järjestämistavoilla muiden henkilöiden oikeuksia ei pystytä asianmukaisesti turvaamaan. Avolaitoksissa tupakoinnista ei aiheudu vastaavia haittoja kuin suljetuissa vankiloissa, joten tupakointi sallittaisiin edelleen ulkotiloissa.

Arvoisa puhemies! Esitys edistäisi parhaiten myös tupakoivien vankien terveyttä. Heillä olisi mahdollisuus lopettaa tupakointi kokonaan vankeusaikana. Rikosseuraamuslaitos ja vankiterveydenhuollon yksikkö järjestäisivät tukea tupakoinnin lopettamiseen. Vankiterveydenhuollon yksikölle esitetään tähän tarkoitukseen lisärahoitusta vuoden 2021 talousarvioesityksessä. Vankien tupakoinnin väheneminen vähentäisi myös julkiselle terveydenhuollolle aiheutuvia kustannuksia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Myös tästä oli esitetty debattitoiveita, joten käymme pienen pikkudebattiin tästä asiasta. Ne, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, tekevät niin omalta paikaltaan v-painiketta painaen. Debatin aloittaa edustaja Meri.

15.09 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri on tällä kaudella tuonut hyviä esityksiä muun muassa tuomioistuimien rahoitukseen, mutta nyt täytyy sanoa, että metsään menee. Tämä on kyllä tupakoitsijoille, vankilassa oleville tupakoitsijoille, pakkolaki. En voi ymmärtää sitä, miksei ulkona voi tupakoida. En voi mitenkään ymmärtää sitä, että yli 400 000 euroa vuodessa laitetaan tupakan vieroitusoireiden hoitoon, näihin nikotiinipurukumeihin. Tämä lähti siitä liikkeelle, että apulaisoikeusasiamies sanoi, että näistä rajoituksista pitää säätää lailla, ja silloin oli kysymys siitä, että voidaan vähän rajoittaa. Ja nyt te tuotte tänne tilanteen, jossa ei saa polttaa lainkaan. Kysyisin sitä, että jos vankilaan tulee lihavahko henkilö, niin onko seuraavaksi tämä, että hänelle sanotaan, että teille voi tulla diabetes, että ette voi ostaa namiskaa kanttiinista. On hienoa, jos ihminen lopettaa tupakoinnin, mutta ei näin, ei pakkolaeilla. Ulkona tupakointi [Puhemies koputtaa] tulee sallia.

15.10 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille asian esittelystä. Olen myös ehdottomasti sitä mieltä, että sisällä tupakoinnin kieltä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

miseen ei ole mitään estettä ja kenenkään ei siellä omassa työssään pitäisi altistua passiiviselle tupakoinnille. Mutta minun mielestäni tämä ei ole nyt ihan näin mustavalkea asia. Moni vanki kärsii psyykkisistä haasteista, psyykinen kunto on huono, ja ongelmat ovat hyvin moninaisia. Siellä on huolta työstä, perheestä, asunnosta, mikä myös lisää siinä mielen kuormaa. On totta, että tupakointi on terveyshaitta, mutta se on monelle se ainut rauhoittava keino siellä vankilassa. Uskon, että tupakoinnin lopettaminen pakolla ei aiheuta minkäänlaisia pysyviä terveyshyötyjä, koska siihen tarvitaan sitä ihmisen omaa sitoutumista, motivaatiota ja halua muuttaa niitä omia terveystottumuksia. Pitää myös muistaa se, että nikotiinikorvaustuotteetkaan eivät kaikille sovi. Toki meillä on aina rauhoittavat lääkkeet käytössä, kyllä niillä rauhoittuu isompikin heppu tai rouva, [Puhemies koputtaa] mutta onko se sitten eettisesti oikein? [Puhemies koputtaa] Ehdottomasti mielestäni myös ulkona pitäisi sallia tupakointi.

15.12 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan oikein, että henkilökunta ja ehkä tupakoimattomat vangit eivät saa kärsiä passiivisesti tupakansavusta, mutta kuten täällä edelliset puhujat ovat sanoneet, niin todellisuus ei välttämättä mene ihan yksiin tämän ideaalin kanssa. On aivan selvää, että vaikka pakkolaki tulisi, tupakointi ei loppu. Tällä hetkellä huumeidenkäyttökään ei ole vankiloissa sallittua, mutta tiedämme, että se on siellä hyvin suuri ongelma, ja jopa yli 70 prosentilla vangeista on jonkinlaisia päihdeongelmia. Todennäköisesti, jos tupakointi kiellettäisiin, tupakkaa salakuljetettaisiin sinne. Jo tällä hetkellä niissä vankiloissa, joissa tämä on sisällä kielletty, tiedetään, että siellä on ollut merkittäviä vaaratilanteita, kun tupakoita on sytytetty esimerkiksi pistorasioiden kautta, ja juuri tämä on haaste tässä. Ja koen sen hieman ihmeelliseksi myös siinä mielessä, että tässä yhteiskunnassa puhutaan — jotkut siis jopa vakavasti — siitä, että kannabiksen käyttö pitäisi [Puhemies koputtaa] laillistaa, mutta sitten me olemme kieltämässä [Puhemies koputtaa] tupakointia.

15.13 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen asiaan liittyen käynyt viikonlopun aikana läpi sekä suomalaisia että kansainvälisiä tutkimuksia, ja näyttää siltä, että meillä ei ole mitään — ei mitään — tietoa pakkolopettamisen vaikutuksista päihdehoitoon ja ihmisten mahdollisuuteen raitistua. Tämä ei ole mikään pikku asia, sillä 80 prosentilla vangeista on päihdeongelma, ja tämä on entisestään korostunut muunTORANGAISTUKSEN palauttamisen myötä. Päihdeongelman hallintaan saaminen on usein myös ehto sille rikoskierteen katkaisulle eli sille, että ihmiset eivät tule takaisin vankilaan. Ja meillä on vapaaehtoisesta tupakoinnin lopettamisesta kuitenkin myös sellaista tutkimusnäyttöä, että joissakin tilanteissa retkahdusvaara kasvaa eli että se yksilöllisesti sopii tai ei sovi. Useimmat vangit haluavat lopettaa. Minä en ymmärrä, minkä takia me emme voi mennä järjestelmään, jossa olisi tupakointirajoitukset muiden Pohjoismaiden malliin ja siihen päälle riittävä tuki tupakoinnin lopettamiseen, mitä tällä hetkellä vankiloissa [Puhemies koputtaa] ei saa.

15.14 Ruut Sjöblom kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tupakoinnin aiheuttamat suuret haitat tupakoitsijoiden ja sivullisten terveydelle ovat tutkimusten mukaan kiistattomia. Tupakoinnin määrätietoinen vähentäminen julkisissa laitoksissa on siksi tavoittelemisen arvoinen päämäärä itsessään. Tämän esityksen valmistelu on edellyttänyt vankien perusoikeuksia koskevaa pohdintaa. Mielestäni sitä on tehty hyvin. Lähes kaikki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

lausunnonantajat pitivät tupakoinnin kieltämistä suljetuissa vankiloissa parhaana ratkaisuna.

Passiivinen tupakointi on tupakoimattomien ihmisten terveydelle monin tavoin haitallista. Tämän esityksen perusteluissa on selkeästi esitetty, ettei heille kyetä suljetuissa vankiloissa takaamaan savutonta ilmaa. Vaikka tupakoinnin kieltämisellä puututtaisiin vangin itsemääräämisoikeuteen, toisaalta henkilökunnalla ja tupakoimattomilla tulee olla oikeus puhtaaseen ilmaan. Tutkimukset osoittavat, että passiivinen tupakointi aiheuttaa astmaa, keuhkosityöpää sekä sydän- ja verisuonisairauksia. [Puhemies koputtaa] Sisätiloissa tupakoinnin kieltäminen voisi olla perusteltua. Vangeille on tarjottava tällöin tukitoimia tupakoinnista luopumiseen. Hyviä esimerkkejä tähän [Puhemies: Aika!] löytyy Virosta ja Ruotsista.

15.15 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hallituksen esityksellä ollaan tosiaankin kieltämässä tupakointi suljetuissa vankiloissa kokonaan. Avolaitoksissa sitä olisi edelleenkin ulkotiloissa mahdollista jatkaa.

Tämä esitys rajoittaa suurimman osan vangeista elämää, sillä tosiaan, niin kuin monet ovat täällä todenneet, peräti 80 prosenttia vangeista tupakoi. Ja sekin on selvää, että meidän on välttämätöntä kieltää se tupakointi siellä sisätiloissa, sillä savua kulkeutuu myöskin niiden ihmisten nenään, jotka eivät tupakoi, eli oikeus siihen savuttomaan huoneilmaan on varmasti tärkeämpi kuin oikeus tupakointiin. Mutta on kuitenkin tärkeää, kun tämä lakiesitys meille lakivaliokuntaan tulee, että huolellisesti siihen vielä perehdyimme ja vielä kerran selvitämme, olisiko koko tämä täysikielto todellakin ainoa vaihtoehto vai olisiko mahdollista kuitenkin rajoitettu mahdollisuus tupakointiin, vaikka ulkoilun yhteydessä. On tärkeää, että tämä selvitetään nyt perinpohjaisesti, niin että tulee sitten varmasti oikea asia tänne käsittelyyn uudestaan.

15.16 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä on luonnollisesti erittäin kannatettavat tavoitteet terveyden näkökulmasta sekä tupakoimattomien vankien mutta erityisesti myös työntekijöiden osalta. Mutta se huoli, mikä tässä herää, on ensimmäisenä se, että meillä on puhuttu paljon väkivallasta, aggressiivisuudesta vankiloissa viime viikkoina, ja tämä ei ainakaan varmasti sitä vähennä, joten tämä on semmoinen asia, mikä pitää ehdottomasti selvittää. Puhutaan kuitenkin 80 prosentista vankeja, jotka tupakoivat.

Sitten tämä linjakkuus minua hiukan vaivaa tässä, että huumausaineiden osalta meillä on puhuttu kuin mantraa haittojen vähentämisestä. Enää ei puhuta huumausaineiden käytön lopettamisesta. Miksi se olisi eri asia kuin nyt tässä? Tupakka on otettu tämmöiseksi, että se pitää lopettaa. Ja kuten täällä jo edustaja Purraikin mainitsi, niin jopa hallituspuolueista on tullut sellaista esitystä, [Puhemies koputtaa] että kannabis vapautetaan mutta tupakointi kielletään, ja tässä on kyllä iso linjaristiriita.

15.18 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vankilamaailmaa tuntevalle tämä esitys on kieltämättä melko radikaali, mutta toivon, että siihen suhtaututtaisiin ennakkoluulottomasti. Tämä tavoite on hyvä, ja näissä perusteluissa ministeri jo toi esiin kokemukset muun muassa Tanskasta ja Virosta, jossa käytännössä on osoittautunut hankalaksi se, että tupakointia vain osittain rajoitettaisiin, esimerkiksi vain sisätiloissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

Se on johtanut siihen, että kuitenkin näitä tupakkatuotteita sitten viedään selleihin. Se pitää ottaa vakavasti.

Olen ollut eduskunnassa niin pitkään, että olen nähnyt monia näitä tupakkalakeja, niiden käsittelyjä. Aina niitä on vastustettu ja nähty täysin mahdottomana, että voitaisiin esimerkiksi ravintolatupakointi kieltää. Kyllä haluan nähdä tämänkin myönteisenä vaihtoehtona, että tämä voisi onnistua, ja kysyn ministeriltä: riittääkö resursseja näihin tukitoimiin tupakasta vieroittautumiseen?

15.19 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tupakoinnin kieltäminen tulee aiheuttamaan paljon häiriöitä ja vakavia ongelmatilanteita suljetuissa vankiloissa. Useat vangit ovat moniongelmaisia, joilla on merkittäviä kirjavia päihdeongelmia. Tupakointi on monelle elinehto, ja monelle se, että tupakointi kielletään, voi olla jopa vankeuttakin pahempi ja sietämättömämpi rangaistus, tai ainakin vaikuttavuus sillä rangaistuksella tulee olemaan ihan eri tasolla. Suuria muutoksia ei nikotiinipurkalla noin vain hoideta. Miten varmistetaan, ettei kiellosta synny liian suuria ongelmia ja että vankeinhoidossa henkilökunta ei vaarannu ja resurssit riittävät? — Kiitos.

15.20 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Passiivinen tupakointi on todellakin vaarallista, mutta tässä nyt esimerkiksi edustaja Räsänen vertaa tätä ravintolatupakointiin. Se jotenkin kertoo minun mielestäni vähän näköalattomuudesta, että niitä edes verrataan, koska tilanne on se, että kaikkihan tällä hetkelläkin ravintoloissa polttaisivat, ja ne kaikki kopitkin piti estää siellä, koska se porukka siirtyi sinne koppeihin.

Tässä jutussa kuitenkin oikeasti suurin ongelma on ihmisten hermojen menettäminen. Itse seitsemän vuotta olin polttamatta välissä. Yritykseni meni konkurssiin, ja täytyy sanoa näin, että en tänä päivänäkään kadu, että olen alkanut uudestaan polttamaan, koska vaihtoehto saattaisi olla, että olisin ollut koivunoksassa roikkumassa. Kyllä se siinä kohtaa oikeasti oli minulle se pelastava enkeli, ja en ole siitä ikävä kyllä sen jälkeen eroon päässyt. Mutta tämä asia on ihan joku muu kuin mistä tässä [Puhemies koputtaa] aika paljon puhutaan.

15.21 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa ministeri! Tässä hallitus haluaa huolehtia heistä, jotka joutuvat kärsimään tupakoivista vangeista, esimerkiksi tupakoimattomista vangeista ja vankiloiden henkilökunnasta. Minä olen paljon enemmän huolissani niistä kansalaisista, jotka omassa asunnossaan joutuvat kärsimään siitä, kun naapuri tupakoi parvekkeellaan. Tiedän, että parveketupakointi voidaan kieltää, mutta sille on onnistuttu luomaan niin byrokraattinen menettely, että kieltoja on tullut kovin vähän. Vaaditaan erityistä yhtiökokouspäätöstä, vaaditaan hakemusta kaupungille, siihen erilaisia liitteitä, taloyhtiön pitää maksaa ja niin edelleen. Kysyn oikeusministeriltä: milloin te yhdessä STM:n kanssa valmistelette sellaisen muutoksen asunto-osakeyhtiölakiin tai muualle, että yhtiökokous ihan normaalissa järjestyksessä voisi päättää siitä, tupakoidaanko tuossa yhtiössä parvekkeella vai ei?

Puhemies Anu Vehviläinen: Otetaan vielä kolme vastauspuheenvuoroa ja sen jälkeen ministeri. Edustaja Koponen, Ari, edustaja Ovaska ja edustaja Meri.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

15.22 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Työterveyslaitos on mitannut vankilatyöntekijöiden altistumista tupakansavulle Helsingin vankilassa kesällä 2017. Mitauksen perusteella vankien asuintiloissa tupakointi aiheuttaa osastojen yleisiin tiloihin tupakansavua, jonka määrä ylittää työntekijöiden osalta työterveyden haitalliset raja-arvot. Tämän lisäksi vartijoihin kohdistuva väkivalta lisääntyy jatkuvasti. Haluammeko, että yhteiskunnallisesti tärkeän ammatin edustajat joutuvat työpaikoilla vaarantamaan terveytensä näistä itsestään riippumattomista syistä? Mutta kuten täällä on tullut esiin, asia ei ole niin mustavalkoinen. Olisiko siis mitään muuta vaihtoehtoa kuin pakkolaki?

15.23 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Rantanen antoi ymmärtää, että tämä hallitus suhtautuisi jotenkin kevyesti esimerkiksi huumeisiin tai olisi sallimassa kannabiksen käytön vankiloissa tai muualla Suomessa. Tämän hän ei pidä paikkaansa, sen verran korjaan tässä välissä.

Juoksin tuolta salista, kun kuuntelin erityisesti hallituspuolueiden edustajia. Myös meillä, yhtä lailla kuin oppositiolla, on nyt vähän epäilyjä tiettyihin kohtiin tässä lainsäädännössä. Uskon, että varmaan lakivaliokunnalla on aikaa rauhassa istua alas ministerin esikunnan kanssa ja arvioida hyvin tarkkaan ja katsoa, minkälaisia lausuntoja tästä on annettu.

15.23 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tutkimme tämän kyllä lakivaliokunnassa huolella. Tähän voi mennä aikaa, tässä on myös perustuslakivaliokunnan kannanotot tiedossa. Minä tiedän, että tämä on kytketty budjettilakiin, mutta henkilökohtaisesti katson, että tämä laki on periaatteellisesti niin merkityksellinen, että toivon siten ministeriöstä ymmärrystä, jos tulee jotain ongelmia näiden aikataulujen kanssa.

Tuossa edustaja Ovaska otti esille tuon edustaja Rantasen puheenvuoron. Hän minusta viittasi siihen, että joidenkin hallituspuolueiden johtohahmot ovat tämmöisiä esittäneet, sitä hän tarkoitti. Se tietysti on tosi huolestuttava, jos nähdään huumausaineet jollakin tavalla parempina tai kevyempiä kuin tupakka. Se on huolestuttava näköala.

Edustaja Räsäselä sanoisin, että tässä nimenomaan on kysymys siitä, mitä ainakin itse henkilökohtaisesti ajattelen, että on aivan itsestään selvää, että sisällä tupakointi pitää kieltää. Se ei ole tätä päivää. Mutta että ulkonakin? Henkilö, joka ei tunne [Puhemies koputtaa] tupakkariippuvuutta, ei ehkä ymmärrä sitä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Henriksson, 3 minuuttia.

15.25 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvästä keskustelusta. Tämä on vaikea aihe, ja voin kertoa teille myös sen, että itsekkin olen istunut aika paljon virkamiesten kanssa ja käynyt näitä eri vaihtoehtoja läpi. Kuitenkin siinä kokonaisarviointissa, tupakoimattomien vankien ja henkilökunnan terveyden suojelemiseksi ja vankien ja vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tupakoinnin kieltäminen on minun mielestäni tässä tilanteessa perusteltu ratkaisu. Mutta ymmärrän toki hyvin, että tähän tulee menemään aikaa, ja se kestää sen minkä se kestää. Sen on myös mentävä tieteenkin perustuslakivaliokuntaan arvioitavaksi, sen verran tässä on perustuslaillisia kysymyksiä: puututaan ihmisten perusoikeuksiin, mutta samalla suojellaan toisten ihmisten perusoikeuksia, ja se pitää tässä pitää koko ajan mielessä. Tätähän ei tehdä sen takia, että se olisi kivaa. Tämä tehdään juuri sen takia, että pitää näitä muita henkilöitä vankiloissa — niin toisia vankeja kuin vankilahenkilökuntaa — suojella tältä toisten tupakoinnilta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

Tässä on kysytty, että miksi ei sitten voisi tupakoida ulkona. Se on perusteltu kysymys. Olen sen myös itse esittänyt ja olen saanut vastaukseksi sen, että käytännön kokemukset osoittavat, että jos vangit saavat tupakkatuotteita haltuunsa ja saavat tupakoida ulkoilun yhteydessä, niin niiden kuljettaminen sellisiin on mahdotonta valvonnalla täysin estää, ja tästä tulee sitten se liitännäisvaikutus. Tulee ongelmia siitä, että kuitenkin tupakoidaan selkeissä ja sitten tulee järjestysongelmia ja niin edelleen. Eliikkä sen takia tämä on hankalaa. Vartijoiden työpanosta ei myöskään ole mahdollista käyttää tupakoinnin valvomiseen tai järjestämiseen, koska silloin esimerkiksi ulkoilutilanteiden muu valvonta kärsisi.

Eliikkä tämä on kokonaisuus, ja sen takia tässä on kysytty, onko riittävästi määrärahaa tätä varten. Kyllä, tässä on nyt panostettu siihen, että juuri tähän vieroitusoireitten hoitamiseen saadaan riittävästi rahaa ja jokainen vanki, joka tänä päivänä tupakoi, tulee saamaan mahdollisuuksia näihin aineisiin ja saamaan myös sitä tukea.

Ensi vuoden budjetissa on Rikosseuraamuslaitokselle varattu myös lisää varoja. Rikosseuraamuslaitos sanoo myös itse, että tietävät, että varsinkin alkuvaiheessa voi levottomuutta vankiloissa syntyä, mutta tähän ollaan myös varauduttu ja katsotaan kuitenkin, että tähän liittyvä turvallisuusriski on vähäisempi kuin tupakoinnin järjestämisestä aiheutuvat ongelmat. Eliikkä tämmönen punninta on tässä tehty.

Sitten, edustaja Zyskiewicz, tästä teidän kysymyksestänne, joka ei tähän suoranaisesti mitenkään liity: Tänään olen käynyt asian virkamiesten kanssa läpi. Arviomuistio osakeyhtiölain uudistamisesta on tekeillä ja lähtee kohta lausunnoille.

Puhemies Anu Vehviläinen: Siirrymme hetkeksi puhujalistaan.

15.28 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tässä on siitä kyse, että suojellaan vanginvartijoita ja muuta henkilökuntaa tupakansavulta, mikä sinänsä on ihan oikein, ja sitä ei tässä salissakaan, näissä aikaisemmissa keskusteluissa, juurikaan kukaan ole kiistänyt, että tämä asia pitäisi korjata. Mutta tietysti se, että tehdään tällainen täyskielto, on kyllä itse asiassa täysin järjetön homma. Myös vankiloissa 80 prosenttia polttaa tupakkaa, ja melkein voin veikata, että se sama 80 prosenttia kärsii ADHD:sta tai jos ei ADHD:sta niin jostain ADD:stä tai syrjäytymisestä tai vastaavasta. Paras tapa loppupeleissä olisi hoitaa tämä asia niin, että tähän asiaan laitetaan rahaa joka tapauksessa, ja tämä voitaisiin hoitaa myös niinkin, että niitä tupakointimahdollisuuksia olisi. Nämä vertaukset, mitä minä luin esimerkiksi Virosta ja muualta, niin se ongelma on siinä, että he saavat ulkoilussa kerran tai kaksi päivässä polttaa, ja sen takia se tarve tulee, että niitä salakuljetaan takaisin sinne vankikoppeihin ja vastaaviin. Mutta jos tämä järjestettäisiin oikeasti niin, että ei heidän tarvitse 24/7 päästä polttamaan sitä tupakkaa, mutta sen normaalipäivän aikana kuitenkin, ei nyt välttämättä askillistakaan, mutta jonkun verran, niin tämä tietysti tekisi sen, että sitä painetta ei tule samalla lailla heille.

Niin kuin itse äsken tuossa debatissa sanoin, että tupakka — sitä ei tietysti lääkäreitten ynnä muitten kautta tulla myöntämään, ei varmasti koskaan yksikään lääkäri Suomessa ainakaan tule myöntämään — olisi jollakin tavalla lääkintäaine ADHD:hen, mutta voin kertoa omasta elämästäni, että vaimoni oli muutaman kuukauden aikoinaan polttamatta tupakkaa, ja jouduin häntä polvillani pyytämään lopettamaan sen lakon, koska siitä ei tullut yhtään mitään. Keskittyminen karkasi ihan täysin — hän oli aivan, siis ihan, eri ihminen. Se oli ihan täyttä sekoilua kaiket päivät siinä, kun ei pysynyt ajatus koossa. Hän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

kärsii oikeastaan ihan samasta kuin minäkin, ADHD:stä, mutta hänellä se on vielä pari naksua isompi.

Kun minä luin niitä kaikennäköisiä asiantuntijalausuntoja, niin ne olivat minun mielestäni vähän koko ajan sitoutuneita vain ja ainoastaan siihen tupakanpolton lopettamisen puoleen eivätkä siihen kokonaisongelmaan, ja sen takia siinä hyvin vähän oli niitä, jotka mainitsivat tätä itse ongelmaa, mikä on kuitenkin isoin tässä itse asiassa.

Helposti ajatellaan, että itsepähän ne vangit ovat itsensä sinne järjestäneet, mutta ikävä kyllä on pakko sanoa, että aika paljon siellä on ihmisiä senkin takia, että me emme täällä ole hoitaneet tonttiamme riittävän hyvin. Vankeinhoitolaitoksista löytyy todella paljon sitä porukkaa, joka on syrjäytynyt ja jonka elämänpolut ovat menneet vähän väärään suuntaan. Sitä kautta aika helposti joku kiusattu tai syrjäytyvä tai vastaava löytää itsensä esimerkiksi rikollisjärjestöistä. Sieltä löytyy sitä tukea ja turvaa ja niin sanotusti veljellisyyttä. Välttämättä ei ole ennen sitä aikaisemmin edes kokenut moista, että joku pitää kaverina tai vastaavana.

Kyllä minä näkisin, että me laitamme tässä nyt rahaa kiinni joka tapauksessa, mutta jos me osoittaisimme niitä rahoja sillä tavalla, että tämä vankilatupakointi jatkuisi — ei tietenkään jatkossakaan siellä kopissa vaan joko tietyissä tiloissa, missä on ilmastointi tähän asiaan, tai tupakkakoppi, tai sitten, että pääsee ulos polttamaan, niin kuin itse asiassa mekin, edustajat, täällä pääsemme. Minä veikkaan, että se maksaisi jopa vähemmän, ja sen lisäksi saisimme pidettyä jopa rauhaa siellä vankiloissa, koska pakko on sanoa, että en ihan helposti usko, että löytyy monenkaan vanginvartijan lapanen pystyyn siitä, että he oikeasti ovat tämän asian puolella, jos tämä voidaan hoitaa jollain muullakin tavalla kuin tupakoinnin täyskiellolla vankiloissa. Tämä tulee joka tapauksessa aiheuttamaan vähintään näille vangeille suhteellisen paljon mielenhäiriöitä ja muuta vastaavaa. Tähän on toinenkin ratkaisu, jos me vain haluamme. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.34.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.13.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä.

16.13 Leena Meri ps: Onkos se 5 minuuttia? Kiitos, arvoisa puhemies!

Tässä salissa käytiin ministerin läsnä ollessa asiasta vilkasta keskustelua, ja vaikka täällä on aika harvalukuinen joukko paikalla näiden rajoitustenkin vuoksi, niin kyllä ainakin omasta mielestäni tuo tuntuma — ja terveiset myös lakivaliokunnalla — oli se, että tässä on paljon ongelmia, ja myöskään harva ymmärsi sen, että tämä vankien tupakointi kiellettäisiin kokonaan. Elikkä kertaukseksi vielä: tässä hallituksen esityksessä esitetään, että avolaitoksessa saisi polttaa ulkona, kuten nytkin, ja näissä suljetuissa vankiloissa kiellettäisiin tupakointi kokonaan sekä sisällä että ulkona.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

Tämä johtaa juurensa siitä, että Helsingin vankilassa kiellettiin tupakointi selleissä muutamana vuosi sitten, ja lukuisat vangit kantelivat tästä. Apulaisoikeusasiamies tulkitsi nykyistä lakia niin, että Rikosseuraamuslaitos ei voi antaa pelkästään määräyksiä ilman lain tukea, ja nämä tällaiset rajoitukset tulisi säätää laissa. Pidän aika merkillisenä sitä, kun voin kuvitella, että kun nämä kantelijat ovat saaneet tällaisen ratkaisun ja ajattelevat, että ”no, ehkä tähän nyt tulee sitten selkeät säädökset, että ehkä sitten poltetaan vaikka ulkona jatkossa” — en tiedä, mitä ovat ajatelleet, mutta voisin kuvitella näin — niin vastauksena on hallituksen esitys: täyskielto. Itse mietin sitä, että jos valittaisin siitä, että en voi tupakoida jossakin, ja lopputulos minulle on, että ”mitäs otit asian puheeksi, nyt et polta ollenkaan”.

On toki niin, että ihminen voi polttaa ulkona rauhassa, kun pitää huolen siitä, ettei joudu vankilaan, mutta täällä useissa puheenvuoroissa tuli esille — esimerkiksi edustaja Laakso toi esille sen — että meillä on paljon syrjäytyneitä ihmisiä, moniongelmaisia, jotka ajautuvat rikoksiin muun muassa esimerkiksi huumausaineongelmien vuoksi. Ja täytyy ymmärtää sekin asia, että jokaisessa yhteiskunnassa tulee olemaan vankeja aina ja tulevaisuudessa. Ei meillä sellaista tilannetta tule koskaan olemaan.

Tämän lain tarkoitus on sinänsä ihan hieno, että on tosi kannustettavaa, että kaikki lopettaisivat tupakoinnin ja on ehdottoman tärkeää, että omassa työssään ei joudu altistumaan tupakoinnille eikä muillekaan terveysriskeille. Se on täysin selvä asia. Ja minusta selkeissä tupakoinnin kieltäminen on perusteltua, koska siellä käy muitakin ihmisiä, kuten esimerkiksi siivoojat ja vartijat käyvät siellä, ja sieltä kulkeutuu sitä savua toisiin huoneisiin.

Tässä olisi voinut hakea minusta semmoisen niin kuin vähän hybridimallin: että ulkoi-lun yhteydessä saisi tupakoida, ja ehkä siihen päälle sitten tarjotaan näitä nikotiinituotteita, jos vierotusoireet ovat kovat, tai sitten nykyisinhän on todella hyviä sisäilmamaimureita, min-kä alla vangit voisivat käydä tupakoimassa — se vie tosi hyvin savut ympäriltäkin vaikka samassa huoneessa. Joitakin tämäntyyppisiä ratkaisuja. Koska tähän nyt panostetaan useita satoja tuhansia euroja vuodessa rahaa, niin tämä olisi ollut järjestettävissä ilman, että kiristetään vankien pinna aivan äärimmilleen — kuten täällä tuli esille, niin se on monesti hyvin henkinen riippuvuus ja myös sitten fyysinen riippuvuus — ja se olisi ollut yksi ratkaisu.

Tässä on lähdetty vaan tästä täyskiellosta. On todettu, että jos käy vaan ulkona tupakalla, niin sitten tupakkaa salakuljetetaan. Minä en ymmärrä sitä, sillä nyt jos tulee täyskielto, niin ihan samalla lailla sitä tupakkaa sinne salakuljetetaan. Salakuljetetaanhan sinne tänä päivänä huumeitakin. Nyt jotenkin ei ihan tämä tarkoitus ja keinot käy yksiin.

Mietin sitä, kun henkilö tulee vankilaan ja hänellä on monta ongelmaa siinä taustalla — ottaa päähän se, että syyllistyi siihen, no, jouduin nyt vankilaan, kadun ehkä sitä ja näin, perhe on vihainen, meni duunit, kaikki — ja sitten kun pääsee sinne ja ajattelee, että pääsisi edes hermosauhuille, niin tungetaan nikotiinipurkkarasia käteen ja sanotaan, että revi siitä. Kyllä siinä voi joillakin vähän pinna kärehtää. Ja jos miettii sitä, mistä viime päivinä on puhuttu, eli tämä väkivaltaisuus vankiloissa, niin se ykkösasia, mihin pitäisi paneutua, on se, mikä hallituksen esityksessäkin todetaan, eli että tämä todennäköisesti lisää järjestyshäiriöitä.

Vielä haluaisin tässä ihan lopuksi sanoa, että vankeuden tarkoitus ainakin vankeuslain mukaan on tukea henkilöä rikoksettomassa elämässä ja palauttaa hänet yhteiskuntaan. Ehkä sinne tulisi sitten lisätä myös tämmöinen kunnon ylläpitäminen, jos näin halutaan — haluan vähän sarkastisesti sanoa. Kuten täällä aikaisemmin sanoin, niin jos tulee vaikka li-hava vanki, niin tuskin hänellekään nyt sanotaan, että älä mene ostamaan namiskaa sieltä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

kanttiinista, että voit saada diabeteksen. Että kyllä tämä menee överiksi ja täytyy sanoa, että tällaisenaan minä en ainakaan henkilökohtaisesti pysty tätä hyväksymään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, edustaja Meri. Korjataan sen verran vielä, että se 7 minuuttia tosiaan on se... [Leena Meri vastaa] — Sait tupakkatauon.

16.18 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Myös minä olen kovin huolissani tästä lakiesityksestä. Työntekijöiden ja muiden vankien suojaaminen passiiviselta tupakoinnilta on ilman muuta perusteltua. Tästä ei kuitenkaan seuraa, että totaalikielto olisi paras tai hyväksyttävä ratkaisu. Hallituksen esityskin toteaa, että kyse on laajasta rajoituksesta itsemääräämisoikeuteen. Tällaisissa tapauksissa tulisi soveltaa suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan tulee valita lievin tavoitteen täyttävä vaihtoehto eli se, joka loukkaa ihmisten perusoikeuksia vähiten.

No, totaalikiellon valintaa hallituksen esityksessä punnituista vaihtoehtoista perustellaan sellien salatupakoinnilla. Selvittelin asiaa vähän. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan tunnistin, joka on riittävän tarkka havaitsemaan pienenkin tupakanhenkosen, maksaa kolmesataa euroa — verraten halpa kustannus perusoikeuksien ylläpidosta. Muissa Pohjoismaissa onnistutaan järjestämään vankien tupakointi samaan aikaan kun suojellaan sivullisia passiiviselta tupakoinnilta. Tuntuu kerrassaan kummalliselta, että tämä olisi mahdotonta Suomessa ja jopa ihan kaikissa vankiloissa. Samaan aikaan on muistettava, että Rikosseuraamuslaitoksella on takanaan aika isot säästöt ihan muutama vuosi sitten. Jos nyt onkin kysymys siitä, että vankien kohtelua ei voida järjestää asianmukaisella tavalla sen takia, että henkilökuntaa ja resursseja ei ole riittävästi, niin tämä ei ole asianmukainen peruste perusoikeusrajoituksille. Asioita ei voi perustella vain sillä, että tämä vaihtoehto valittiin, koska se oli halvin ja helpoin.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana terveysvaikutuksista tutkimuksen valossa. Tässä hallituksen esityksessähän esitetään ikään kuin faktana, että totaalikielto olisi myös terveysvaikutuksiltaan näiden tupakoivien vankien osalta paras vaihtoehto. Tälle ei löydy näyttöä. Tälle ei löydy näyttöä — minä olen käyttänyt koko viikonlopun lukemalla läpi tutkimuksia aiheesta, ja meillä ei ole riittävää tutkimusta pakollisesta tupakoinnin lopettamisesta, että me voisimme väittää näin. Pitää muistaa, että silloin kun me puhumme vankilaolosuhteista, tupakoinnin lopettaminen tapahtuisi lähes aina samanaikaisesti päihdevieroituksen ja mahdollisesti sitä seuraavan päihdehoidon kanssa, eli tupakoinnin lopettamisen vaikutuksia tulee tarkastella yhdessä vasta käynnistyneen päihteistä luopumisprosessin kanssa. No, me tiedämme tutkimuksesta sen, että vapaaehtoinen tupakoinnin lopettaminen yhtäaikaaisesti, kun yrittää eroon muistakin päihteistä, on useimmissa tapauksissa suositeltavaa silloin, kun siihen saa riittävän tuen, mutta ei aina. Näissäkin tilanteissa, kun henkilö itse on ilmaissut toiveen lopettaa tupakointi samassa prosessissa, se saattaa lisätä joissakin tilanteissa retkahdusriskiä, ja erityisesti silloin, kun tuki on riittämätön. Me tiedämme tutkimuksista myös, että useimmat tupakoitsijat, myös useimmat tupakoivat vangit, haluavat lopettaa ja että pelkästään riittävällä tuella todennäköisesti voitaisiin saavuttaa merkittävä osa niistä terveyshyödyistä, joita nyt yritetään ajaa läpi totaalikiellolla, ja toki niistä säästöistä, joita tuossa hallituksen esityksessäkin luetellaan. Nämä vapaaehtoisesti tupakoinnin lopettamiseen pyrkivät on myös se todennäköisin porukka, jonka kohdalla se tupakoinnin lopettaminen onnistuu niin, että siitä joitain terveyshyötyjä on saatavissa, koska me tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

dämme riippuvuushoidoista yleensä, että henkilökohtainen motivaatio on yksi keskeisimmien hoidon onnistumista ennustava tekijä.

Minulle oli vähän järkytys, kun minä tuosta hallituksen esityksestä luin, että tällä hetkellä meillä ei vankiloissa tueta millään lailla tupakoinnin lopettamista. Minun järkeeni menisi niin, että jos tässä halutaan vankien lopettavan tupakointiaan, heille ensisijaisesti tarjottaisiin se tuki ja vasta sitten, kun tämä on vakiintunut, pohdittaisiin, onko tämä riittävä toimenpide, tarvitaanko kenties jotakin muuta. Lisäksi minä en ole kauhean varma siitä, että se, mitä hallituksen esitys lupaa, on todellakin se, mitä sanotaan riittäväksi tueksi tupakoinnin lopettamisen sellaisessa tilanteessa, kun kysymys on sellaisesta kohderyhmästä kuin vangit, joista 80 prosenttia on niitä päihdeongelmaisia, ja sitten siellä on myös erilaisia mielenterveysongelmia merkittävässä määrin. Nikotiinikorvausvalmisteita luvataan maksutta neljän viikon ajan. Useimmat tupakoinnin lopettavat henkilöt käyttävät korvausvalmisteita huomattavasti pitempään, ja kun me tiedämme, että nikotiinivalmisteet omakustanteisina ovat varsin kalliita, niin tästä syntyy kyllä voimakas kilpaileva kannuste pimeille nuuskamarkkinoille vankilassa.

Suomen tupakkapolitiikalle laajemminkin on ollut tyypillistä verrattuna muihin maihin se, että ensisijaisesti tartutaan kieltoihin, ja näissä ollaankin monia maita edellä. Sen sijaan näissä pehmeissä konsteissa, kohtuuhintaisten nikotiinivalmisteiden saamisessa, erilaisen sosiaalisen tuen saamisessa, me olemme huomattavasti jäljessä meidän verrokkimaita, ja tämä nyt tuntuu korostuvan myös tässä vankiloiden totaalikiellon kohdalla. Minun nähdäkseni paras paketti tässä kohtaa olisi riittävä tuki vangeille tupakoinnin lopettamiseen ja mahdollisimman mieto raja- ja itsemääräämisoikeuksiin sellaisilla tupakointisäännöksillä, jotka mahdollistaisivat tupakoinnin kuitenkin ulkosalla tai tätä varten erikseen rakennetuissa tupakkakopeissa.

16.26 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän kyllä hyvin ne huolet, joita edelliset puhujat ovat tämän lakiesityksen kohdalla esittäneet, mutta toivoisin, että tätä esitystä kuitenkin käsiteltäisiin valiokunnassa ennakkoluulottomasti eikä tyrmättäisi aivan kättelyssä.

Tämä tietenkin liittyy myös yleisesti tupakkalain uudistuksiin. Meillä viime vaalikaudella vuonna 2016 tuli voimaan tupakkalain kokonaisuudistus, jossa eduskunta hyväksyi sen tavoitteen, että tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö loppuu Suomessa vuoteen 2030 mennessä. Kyllähän tämäkin oli tavattoman kunnianhimoinen tavoite, ja varmasti monet sitä pitivät epärealistisenä, mutta tämän me olemme yhdessä hyväksyneet eduskunnassa. Tuo vuosi 2030 on kyllä yllättävän lähellä, ja ajattelen, että tämä esitys, joka nyt on käsiteltävänä, on osa tätä: se on yksi askel kohti savutonta Suomea vuonna 2030.

Käytännössä vankiloissa varmasti ongelmaksi muodostuisi se, että jos vangit saisivat jatkaa tupakointia ulkona, niin kuinka usein heidän tulisi tupakalle päästä. Esimerkiksi kaksi kertaa päivässä tai kolmekin kertaa päivässä saattaisi olla liian vähän, ja kun näitä lausuntoja olen lukenut, niin vangit joissakin tapauksissa haluaisivat myös yöaikaan tupakoida, eli jos on kovasti nikotiiniriippuvainen, saattaisi ikään kuin tarvita ulkona tupakalla käyntiä usein, ja siihen ei välttämättä henkilöstöresurssejakaan riittäisi.

On todellakin tärkeää, että nikotiiniriippuvaiset vangit saavat tukea, mikäli tämä uudistus astuu voimaan ja tämä laki astuu voimaan, niin että he saavat tukea tupakoinnin lopettamiseen sekä korvaustuotteiden että mahdollisten tukiryhmien ja yksilöohjauksen kautta. Olisihan se vangille suuri etu ja terveyshyöty, jos hän pystyisi pääsemään irti riippuvuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

destaan vankeusaikana. Se on totta, että vangit ovat suurelta osin päihde- ja mielenterveysongelmaisia ja tupakointi on heidän oman terveytensä kannalta ehkä yksi pienimpiä ongelmia [Puhemies koputtaa] monen kohdalla, mutta tässäkin on hyvä nähdä kokonaisuus.

16.29 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Tupakoinnin kieltäminen suljetuissa vankiloissa on hyvin kaksijakoinen asia, ja sen taustalta löytyy yllättävän monimutkaista problematiikkaa.

Ensinnäkin altistuminen passiiviselle tupakoinnille on vakava asia, sitä ei pidä mennä missään nimessä hyväksymään, mutta tässä asiassa on kyllä useita puolia.

Sangen moni vanki on moniongelmainen psykososiaalisessakin mielessä, ja hyvin usea on syvästi päihdeongelmainen. Sieltä löytyy myös mielenterveysongelmia ja persoonallisuushäiriöitä. On paljon huumeongelmaisia ja sellaisia, jotka ovat vankeusrangaistuksen alkuvaiheessa vielä korvaushoidon piirissä. Kummassakin tapauksessa huumeiden käyttö vankeustuomioiden alussa loppuu tai ainakin vaikeutuu huomattavasti. Korvaushoito ajetaan nopeasti alas, mikä aiheuttaa omat aika massiiviset haasteensa.

Näillä ihmisillä tupakointi on olennaisena osana heidän elämäänsä, ja tarveharkinnassa se menee usein ruoan ja juomankin ohi. Riippuvuus on tosi syvällistä. Heidän riippuvuus- ja ongelmavalikoimassaan tupakka ei edusta sitä suurinta uhkaa — se on enemmänkin heidän elinehtonsa. Pitää muistaa, että 80 prosenttia vangeista tupakoi ja suurin osa heistä tupakoi runsaasti. Uskallan väittää, että tupakoinnin kieltäminen on monelle vangille jopa suurempi uhka ja tuntuvampi rangaistus kuin vapauden menetys. Tässä kohtaa puhutaan hyvin usein ihmisistä, jotka ovat laitostuneet jo nuoresta iästä saakka ja joille elämä on käytännössä vain hetkiä eri vankeustuomioiden välissä.

On hyvin todennäköistä, että tällaisen kiellon alkuvaihe tulee aiheuttamaan merkittäviäkin häiriöitä ja ongelmatilanteita, ja tätä ei voi missään nimessä mennä vähättelemään. Jos näin tehdään, niin siinä tapahtuu iso, iso virhe. On jo pelkästään Vankeinhoitolaitoksen henkilökunnan turvallisuuden vuoksi otettava erityisen huolellisesti huomioon seuraukset ja niihin tarvittavat resurssit. Me emme yksinkertaisesti voi heittää kytevää pommia vankilan ovesta sisään ja toivottaa vain hyvää onnea sen kanssa.

On myös otettava huomioon se, että tupakkaa tullaan edelleenkin salakuljettamaan vankiloihin, aivan kuten kaikkea muutakin huumeista lähtien, ja tupakasta muodostuu tällöin hyvin arvokasta kauppatavaraa, ja siitä tulee vallankäytön väline. Syntyy velkaantumista ja siitä johtuvia kerrannaisvaikutuksia kiristämisestä väkivallantekoihin.

Minä kyllä näen hyvin selkeänä sen, että huumeet muuttuvat huomattavasti kiinnostavammaksi aineeksi kiven sisällä tällaisen kiellon johdosta jo käytännönkin syistä. Olen ollut tekemässä erityistarkastuksia vankiloissa laittomien ja kiellettyjen aineiden ja esineiden löytämiseksi ja voin kyllä vakuuttaa, että ihminen on äärimmäisen kekseliäs, kun niin vaaditaan, ja merkillisen kookkaitakin asioita saadaan vankilaan kuljetettua silloin tällöin. Tupakkahan ei tässä ole sen kummempi, mutta huumeet ovat kyllä tässä vertailussa sitten hyvin paljon kustannustehokkaampi aine kuin tupakka salakuljettaa, joten siinäkin mielessä tässä saattaa käydä hyvin huonolla tavalla.

On hyvä asia, että on mietitty erilaisia keinoja vähentää riippuvuudesta johtuvia oireita, jos tämä kiello menee läpi, mutta on otettava huomioon, että vangit kärsivät muistakin riippuvuuksista, niin kuin tuossa aikaisemmin tuli jo mainittua. Nikotiinipurkka ei tässä kohdalla toimi, ja sillä ei oikein edes laastaroida pikkuhaavaakaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2020 vp

Jos tämä kiello menee läpi, on kuitenkin oletettavaa, että ajan kanssa myös näin suuresta muutoksesta tulee lopulta normaaliarkea eikä se aiheuta enää niin merkittävää ongelmaa ja oireilua kuin mitä alkuvaiheessa tulee olemaan. Mutta ilman riittävää varautumista näihin ongelmiin tässä voi tapahtua ja tulee tapahtumaan iso virhe. Tämä pitää meidän kaikkien nyt ymmärtää, että mitä ollaan tekemässä. — Kiitos.

16.34 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Lisäisin vielä, että me kaikki tiedämme, mitenkä eletään terveellisesti: vältetään sokeria, vältetään rasvaa, vältetään alkoholia, stressiä, yksinäisyyttä, ahdistusta, liikkumattomuutta ja niin edespäin. Mutta äärimmäisen harva meistä kuitenkaan noudattaa kaikkia näitä suosituksia, vaikka sillä todennäköisesti eläisi kauemmin ja terveempänä. Silti yleisesti yhteiskunnassa ei pidetä kohtuullisena, että valtio pakottaisi ihmisiä terveellisempiin elämäntapoihin.

Vankeihin ei tulisi kohdistaa muita pakkotoimia kuin mitä rangaistuksesta suoraan johtuu. Tässä mielessä heihin pätee se sama logiikka, mikä pätee ihan meihin kaikkiin muihinkin ihmisiin. Ei kenenkään pidä tulla sanomaan minulle millaisia henkilökohtaisia valintoja elämässäni teen sillä perusteella, että tekemällä toisen valinnan — että menenkin nyt tänä iltana ajoissa nukkumaan enkä jää roikkumaan nettiin myöhäiseen iltaan — todennäköisesti eläisin terveempänä ja vähän pidempään. Sitä kutsutaan yksilönvapaudeksi, ja se on aika syvällä oikeusvaltion perusteissa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.